

Historia ya Falsafa

09 Plato (hitimisho) na Metafizikia ya Aristotle

Na Dkt. Arthur Holmes wa Chuo cha Wheaton

Sawa, kuna kitu tunachotaka kujifunza kuhusu Plato kabla hatujaondoka ? Njia moja ya kumfikiria Plato, na hii inaweza kukusaidia kuunganisha kidogo, ni kumfikiria kama anayeendeleza nadharia kuu ambayo unaweza kuiwakilisha kwa sababu ya mlinganisho wa mstari uliogawanyika. Sawa, kwa upande mmoja, una tofauti kati ya maarifa na maoni, upande wa epistemolojia wa mstari uliogawanyika, na kisha unapozungumzia vitu vya maarifa na maoni, tofauti kati ya maumbo na maelezo. Kwa maneno mengine, kwa mfano huo wa dhana wa maumbo bora ya milele yasiyobadilika, ambayo maelezo kwa namna fulani ni kwamba Plato anajitahidi kugundua, kuhusiana, sawa, na mada hiyo kuu, basi kila kitu kingine huanza kuzingatwa.

Kwa hivyo unaweza kuona hili kama kitovu cha gurudumu ambalo kila kitu kingine husogea hadi kwenye mzunguko, unaona. Ili kwamba ni katika mwanga wa hili, bila shaka, anaanza mjadala wake wa maadili . Ni katika mwanga wa hili ndipo anaelewa roho ya mwanadamu.

Ni katika mwanga wa hili ndipo anapozungumzia siasa . Katika mwanga wa hili, anaendelea mawazo ya kielimu, unaona. Katika mwanga wa hili, anaendelea kosmolojia fulani.

Kwa kuzingatia hilo, kuna dhana inayoibuka kuhusu Mungu, wema, unaona. Na chochote kingine anachoingia, unaweza kupendezwa na ukweli kwamba katika Jamhuri, anaendelea falsafa ya historia, anapofuatilia jinsi aina nne tofauti za serikali, zinazojulikana kwa wingi wa wenye hamu ya kula au wenye roho, waheshimiwa, zinavyobeba mbegu za uharibifu wao wenyewe. Kwa sababu isipokuwa utawaliwe na akili, unaona, unachotaka ni mabadiliko na kuoza.

Na kwa sababu basi aina hizi tofauti za serikali zina mchakato wao wa ndani wa kujiangamiza, unachopata ni mtazamo wa mzunguko wa historia, hivyo kwamba nambari moja inafuatwa na nambari mbili, nambari tatu, nambari nne, moja inafuatwa na mbili, tatu, nne. Kwa hivyo kama vile Wagiriki walivyokuwa na kosmolojia ya mzunguko, ulimwengu unaopitia mizunguko ya ujumuishaji na utengano na kadhalika, vivyo hivyo Plato aliunda mtazamo wa mzunguko wa historia. Na bila shaka, mtazamo wa mzunguko wa njia ya nafsi ya mtu binafsi, ikifikia juu na kuanguka chini , unaona.

Au ukipenda, umwilisho na kuzaliwa upya. Sasa kwa kuwa dhana ya mzunguko inapitia mawazo ya Kigiriki, Plato anaishughulikia vyema. Naam, kuna kitu chochote kuhusu Plato unachotaka kujifunza ? Ndiyo.

Ndiyo, kuna mambo mawili ndani yake, nadhani. Katika maisha haya, kwa mfano wa gari la farasi na farasi wenye mabawa, unajitahidi kuruka juu kuelekea jua, sawa? Katika uzuri wake wote, mwanga unaoijaza roho, na kwa sababu ya farasi mpotovu anayedhihaki jambo zima, unashuka na kuendelea kujitahidi. Kwa hivyo unaweza kusoma hilo kwa njia moja kama kupanda na kushuka kwa roho katika mwili mmoja.

Unaweza pia kuisoma kama mwili unaofuatana, unaona. Hiyo ni kusema kwamba mapambano haya ni maisha haya, lakini hiyo ni mbali kadri unavyofikia, na hivyo unashuka, na unaanza tena, na kadhalika. Lakini kwa vyovyote vile, unapata uzoefu unaofuatana wa aina hiyo, historia ya mzunguko.

Ni sifa ya mawazo ya Kigiriki. Kitu kama hicho katika Wastoiki, tutakipata. Walikuwa na wazo kwamba ulimwengu ulipitia vipindi vya maendeleo na kisha moto mkubwa wa ulimwengu ambapo kila kitu huharibiwa kwa moto, na kisha mambo huanza tena, unaona.

Baadhi ya ushawishi wa Heraclitus hapo, wazo la moto wa kipengele cha msingi. Kwa hivyo jambo hilo la mzunguko linaendelea na kuendelea. Na mtu ameonyesha kwamba mtazamo wa kwanza wa mstari wa historia, kwamba historia inaenda popote, unaibuka kweli na Mtakatifu Augustine na Jiji lake la Mungu.

Kwa nini Mtakatifu Augustine? Naam, kwa sababu alikuwa na mtazamo wa kitheolojia kuhusu historia, unaona. Mtazamo wa historia ambapo Mungu alikuwa akiielekeza historia kuelekea hatima yake. Kwa hivyo theolojia yake inaanza kufanya kazi katika historia yake.

Na ukweli kwamba Wagiriki walikuwa na mtazamo wa mzunguko na kisha hapa inakuja mawazo ya Kikristo yenye mtazamo wa mstari wakati mwingine huonekana kuelezea matarajio ya maendeleo ya kihistoria, ambayo bila shaka yaligusa ustaarabu wa Magharibi na mapinduzi ya kisayansi na kutawala mawazo katika Mwangaza na matumaini ya karne ya 19 kuhusu maendeleo ya binadamu, na kadhalika. Na bado tunasikia. Kwa hivyo, kuna tofauti za kuvutia hapo.

Kwa nini iwe ya mzunguko? Naam, katika Plato, nadhani mantiki yake ni rahisi mara tu unaporejea kwenye mstari uliogawanyika. Unaona, hutapata utulivu wowote, mafanikio yoyote yasiyobadilika, bila ushiriki kamili katika uhalisia wa maumbo. Wakati ni ulimwengu wa mabadiliko, kutokuwa na utulivu, mabadiliko na kuoza, unaona.

Kwa hivyo historia, ulimwengu wa wakati, ni ya mzunguko. Ndiyo maana Wagiriki walizingatia sana maisha ya baada ya kifo, kama ilivyo, unaona, wakitoroka ulimwengu huu wa wakati na kutokuwa na utulivu. Wakati Socrates alipopaswa kuuawa, unajua, aliwashukuru wauaji wake.

Ni nini kingine ambacho mwanafalsafa angeweza kuwaomba waondoe mwili unaowazuia kufikiri wakati wote? Na katika miaka ya mwanzo ya kanisa la Kikristo walipohubiri ufufuo wa mwili kwa uzima wa milele, unajua, hadithi ya kile kilichomtokea Paulo katika Matendo 17, alipokuwa Athene alizungumzia ufufuo wa wafu, nao wakachukua kipimo cha mvua kwa heshima na kusema, loo, tutasikiliza hilo wakati mwingine. Hilo lilikuwa tabia ya karne tatu au nne za kwanza za kanisa . Ufufuo? Nani anataka mwili urudi? Unaona, ikiwa una mtazamo wa Kigiriki kuhusu kutokuwa na utulivu na kutokuwa na tumaini kwa ulimwengu.

Na si hadi dhana ya Kiyahudi-Kikristo ya uumbaji kama kitu kizuri, kilichotengenezwa na Mungu kwa kusudi, kikienda mahali fulani, ndipo una nafasi ya kitu kama ufufuo wa wafu au mtazamo wa mstari wa historia. Kwa hivyo Plato ni kitu cha kuvutia. Ndiyo? Naam, hapana.

Ndiyo. Aina ya kwanza ya serikali huvunjika kwa kutoa nafasi kwa ya pili, ambayo huachia nafasi kwa ya tatu, ambayo huachia nafasi kwa ya nne, ambayo hurejelea tena kwa ya kwanza. Ndiyo.

Ndiyo. Unaona, ukianza na, loo, utawala wa tabaka la juu ambapo waliendeleza utawala wa heshima, basi, polepole hufa, na mmoja wa warithi wao anakuwa kama mtawala wa kiimla. Hauna hadhi ya kulazimisha wafuasi .

Na kwa hivyo, kwa nguvu ya kidikteta, anawakandamiza watu . Na katika kukabiliana na hilo, anapoondolewa, maandamano, watu, huchukua nafasi. Lakini kwa sababu ya uzoefu aliokuwa nao Plato na Socrates, wazo la watu kuchukua nafasi, ambapo kuna kura ya moja kwa moja na raia wote kuhusu mambo, kwa kweli ni aina ya utawala wa kundi linalokabiliwa na maneno ya kidemokrasia.

Unaona ? Kwa hivyo demokrasia sio suluhisho. Lakini watu wachache hujitokeza, na unapata utawala wa wachache. Unaona ? Na miongoni mwa utawala wa wachache, sio utawala wote wa wachache wenye uwezo , unaona, na hivyo hilo huacha njia, na unafika kwenye utawala wa watu wa tabaka la juu tena.

Na kisha kutoka kwa tabaka la juu hadi udhalimu na kutoka kwa udhalimu hadi demokrasia, unajua, kuzunguka na kuzunguka kichaka cha mkuyu. Unaona ? Kwa hivyo wazo la maendeleo ya kihistoria katika jamii, sasa, hulipati kwa Plato. Unapata matumaini zaidi kulihusu kwa Wastoiki, huko Roma, badala ya Athene.

Aristotle, ndio, nasita kusema kwamba yeye si msemaji waziwazi, niseme nini, mwenye tamaa kuhusu ulimwengu wa wakati kama Plato alivyo. Ndiyo. Unapata wapi matumaini kuhusu maisha? Unaona, hilo ndilo swali.

Plato hana msingi mkubwa wa kuwa na matumaini, kwa kweli. Bila kusema kwamba anafikiria maada kama uovu. Hapana, sidhani hivyo.

Kwa kadiri inavyopangwa, ni nzuri, lakini tatizo ni kuipanga. Kama vile tatizo katika jamii yoyote lilivyo katika kudhibiti hamu ya kula, kipengele cha hamu ya kula, ambacho ni cha utaratibu. Utawala wa tabaka la juu unaweza kutawaliwa na watu wenye heshima na roho, jasiri, lakini udhalimu unatawaliwa na demokrasia yenye hamu ya kula, na demokrasia yenye hamu ya kula.

Uoga unaweza kwenda upande wowote. Ndivyo asemavyo Plato katika kauli hiyo ya kukumbukwa, hadi wanafalsafa wawe wafalme, au wafalme wawe wanafalsafa, hatutakuwa na amani au haki duniani. Ambayo haimaanishi watu wenye utaalamu wa kitaaluma.

Anamaanisha mpenda hekima. Mpenda mema, unaona, ambaye kwa uelewa wa lahaja huona yaliyo mema na kuyafanya, ambayo ni sababu nyingine kwa nini uboreshaji wa roho ni muhimu sana. Naam, kuna chochote kuhusu hilo? Au uko tayari kwa Aristotle fulani? Hapana, bado.

Samahani, swali fupi. Plato aliamini kwamba upendo ndio umbo la mwisho, Mungu wa mwisho. Na kuna aina zingine za upendo wa Mungu.

Hakika anathamini sana upendo, na neno Mungu hutumika katika baadhi ya mazungumzo haya kuzungumziwa kwa uasherati sana. Sikukusudia hilo kuwa mzaha. Mapenzi na uasherati.

Inazungushwa hivyo. Lakini nadhani katika picha ya jumla ya Plato, kile anachokusudia kuwa Mungu, ikiwa kuna chochote, ni umbo la wema. Umbo la wema, ambalo katika Phaedruss ni umbo la uzuri.

Uzuri wenyewe, kama ulivyo katika Kongamano. Kuna uhusiano gani kati ya wema na uzuri? Naam, katika ulimwengu wa urembo, unaona, katika ulimwengu wa urembo, uzuri ndio wema wa hali ya juu zaidi. Uzuri ni nini? Uwiano uliunganishwa na wenye mpangilio.

Unaona, maelewano ya pamoja na ya kimantiki. Dhana ya Plato kuhusu uzuri, ambayo wasanii siku hizi wanaikosoa. Ingawa nadhani wana umoja wa aina nyingine, unajua, kazi ya sanaa.

Lakini uzuri ni nini basi kuhusiana na urembo, ukweli ni nini kuhusiana na utambuzi, kujua, wema ni nini kuhusiana na maadili, maadili. Kwa hivyo kwa maana hiyo, wema, uzuri, na ukweli, kwa Plato, ni visawe visivyoeleweka. Na ikiwa kuna neno moja analotumia kuvikumbatia vyote, ni neno jema.

Kwa hivyo wema una maana ya jumla kwa kila aina ya wema, kiini cha wema, na una maana maalum zaidi ya kimaadili kwa kuongezea. Sasa, ikiwa unazungumzia uhusiano wa roho na hizi, unaona, uhusiano wa roho na hizi, ni sifa gani ya juu zaidi ambayo roho lazima ifikie katika uhusiano na hizi? Na jibu, bila shaka, ni upendo. Upendo, nilikuwa nasema Ijumaa, je, ni... Ijumaa? Je, leo ni Jumatatu? Ndiyo, hiyo ni kweli.

Upendo ni nguvu inayosonga. Ni msukumo, kitu kinachohamasisha. Unaona, unaamsha.

Ni tamaa inayokusukuma. Ndiyo. Lakini anatafuta tamaa nzuri.

Lakini wakati huo huo, kupenda mema, kupenda uzuri, hukufanya utake kuwa kama hayo. Unaona? Ikiwa unapenda uzuri kweli, utakuwa na hamu ya jinsi unavyoonekana asubuhi unapotoka chumbani kwako. Unaona? Ikiwa unapenda mema kimaadili kweli, utakuwa na wasiwasi kuhusu kuwa mwema.

Ukipenda ukweli, utahitaji kujua na kuelewa ukweli. Kwa kweli, upendo wa ukweli, upendo wa uzuri, upendo wa wema, si nguvu inayokusukuma tu, bali pia ni kitu kinachokuunganisha. Kwa sababu inachukua nguvu zako zote.

Unaona? Msichana anayependa hawezi kufikiria kitu kingine chochote isipokuwa mpendwa wake. Angalau, kwa hivyo tunamtania. Unaona? Kwa sababu maisha yote yanaonekana kuzingatia kitu cha mapenzi.

Na kwa hivyo, katika mapokeo ya Plato, Augustine, kwa mfano, unapopata mjadala wa fadhila mbalimbali za kimaadili na swali, vema, miongoni mwa fadhila zote, je, kuna fadhila moja inayounganisha inayounganisha maisha ya kimaadili? Ndiyo, ni upendo! Unaona? Kwa hivyo upendo si kitu kinachosukuma na kuhamasisha tu, bali ni kitu kinachounganisha. Unaona? Na, bila shaka, Augustine analichukua hilo na kuliunganisha pamoja na mambo unayopata katika maandiko ya Kiyahudi na katika Agano Jipya kuhusu upendo, moyo wako wote na roho yako yote na nguvu zako zote, unaona? Amri ya kwanza na kuu, mpende Bwana Mungu kwa moyo wako wote na roho yako yote, na kadhalika. Fadhila inayounganisha ni upendo kwa wema.

Kwa hivyo je, upendo ni mungu? Naam, inategemea unachomaanisha na uungu. Ikiwa unachomaanisha ni mtawala wa roho, unaona, ambayo ni maana moja ya neno miungu katika Wagiriki, na kwa hivyo katika Waebrania wa kale, mtawala wa roho, ndio, upendo ni mtawala wa roho, sivyo? Je, hilo linasaidia? Hakika, linasaidia. Sawa, hebu tugeuze mawazo yetu kwa Aristotle basi.

Natumaini utagundua kuwa Plato ni mmoja wapo wa mambo ya marejeleo unayoyarudia katika mawazo yako, na mambo yake ni kitu unachorudia katika

usomaji wako. Baada ya yote, hujasoma, na umesoma Jamhuri. Aristotle alikuwa mwanafunzi wa Plato, ambayo haimaanishi kusema kwamba alikubaliana naye.

Inamaanisha kusema kwamba pale ambapo hakukubaliana na Plato, alilazimika kutoa sababu na alijitoa vya kutosha katika mradi mzima wa Plato kiasi kwamba alijaribu kuusukuma mbele zaidi. Katika kile alichokiona kama mwelekeo wa kurekebisha na kusahihisha. Alishiriki wasiwasi wa Plato kuhusu uboreshaji wa roho na katika eneo la maadili, kama ilivyo katika uhusiano na maarifa kwa ujumla, yeye pia alikuwa na hamu ya kutofautisha kati ya kile kinachoonekana kuwa kizuri kwa baadhi ya watu na kile ambacho ni kizuri chenyewe.

Kuna kila aina ya mambo ambayo kwa watu yanaonekana kuwa mazuri, mazuri, mazuri ya juu. Raha, mamlaka, utajiri, mafanikio, Aristotle anaendelea kuyaweka kando. Lakini kile kinachoonekana kwa watu kuwa mema si lazima kiwe chema cha juu zaidi, unaona.

Kwa hivyo ana tofauti hii kati ya maoni na maarifa, kati ya mwonekano na uhalisia. Na kama Plato, ana wasiwasi kwamba jambo jema ndilo lengo letu. Kusudi letu.

Kama Plato, huwa anaona mema, kwa maana hiyo kamili, kama Mungu. Na anakubaliana na Plato kuhusu kuwepo kwa maumbo au kiini kisichobadilika kinachowakilisha kile kilicho bora, kizuri, kwa matabaka mbalimbali ya vitu. Sifa, mahusiano, na kadhalika.

Kwa hivyo yeye ni mfuasi mkubwa wa Plato, lakini pia anamkosoa sana Plato. Na tutafikia hilo baada ya muda mfupi. Hata hivyo, utagundua kwamba katika jambo moja dhahiri, haonekani kama Plato.

Plato anaandika mazungumzo, anasimulia hadithi zinazoweza, na anasimulia hadithi za kubuni. Plato anaandika zaidi kama mtu wa fasihi. Aristotle alikuwa zaidi kama mwanasayansi.

Hiyo ni kusema, mtindo wa Aristotle ni ule wa kutoa muhtasari mfupi katika umbo lililopangwa sana. Kwa uchambuzi wa kina wa maana tofauti za neno hili, aina tofauti za aina hiyo ya kitu. Uchambuzi sana.

Imepangwa sana. Hutapata ugumu wowote kupata muundo wa kipande cha Aristotle. Hata kama unapata shida kupata muundo wa Phaedrus wa Plato, kwa mfano.

Lakini ana mtazamo zaidi wa mwanasayansi asiye na upendeleo aliyejitenga na masuala ya kihistoria kuliko ilivyo kwa Plato, ambaye ni wazi anahusika sana katika matatizo yote ya kihistoria huko Athens yanayosababishwa na, kwa mfano,

wanasosholojia. Sasa, ukiwa na hilo akilini, utaona kuwa ni vigumu kusoma. Sehemu yake, labda, ni tafsiri.

Lakini msingi wa tatizo la tafsiri ni ukweli kwamba, kama wanasayansi wengi na wananadharia, Plato anapaswa kubuni istilahi zake mwenyewe anapoendelea. Anapaswa kubuni istilahi zake mwenyewe. Na kwa Kiingereza, inasikika kama istilahi za kiufundi.

Chukua neno, kiini, kwa mfano. Neno kiini. Angalau, ndivyo linavyotafsiriwa.

Ni tafsiri ya Kigiriki, ikimaanisha kwa urahisi, kile kilicho. Kwa hivyo kiini cha kitu ni kile kilicho. Ni uhalisia wa ndani.

Au kama tulivyojifunza kusema, ni ukweli muhimu. Je, kuna yeyote kati yenu hapa anayefanya fumbo la maneno ya mseto la New York Times? Sivyo? Fumbo la maneno ya mseto la Chicago Tribune. Sivyo? Mtu mmoja huko nyuma.

Mtu mmoja huko nyuma. Ukitaka rahisi, andika shajara ya kila siku ya eneo lako. Unaweza kufanya hivyo kwa dakika tano.

Fumbo la maneno mseto la New York Times ndilo gumu zaidi. The Sunday Times ndilo baya zaidi lililopo. La kutisha.

Ukihisi huna changamoto, jaribu. Lakini kawaida katika New York Times, ukifanya hivyo vya kutosha, unapata kutambua dalili zinazojirudia. Mojawapo ni dalili inayosema kitu kama, ni nini.

Au, ni kwa ajili ya Plato. Na unajua mara moja kwamba wanachokitaka ni kitenzi, "kuwa," ambacho kinamaanisha kwa urahisi, kuwa. Unaona, kiini ndicho kilicho.

Ni nini? Hilo tu. Kwa hivyo usitupwe na neno kiini.

Itafsiri kihalisi zaidi unaposoma ukipenda. Lakini hivi ndivyo anavyosema. Mtoa maoni mmoja kuhusu Aristotle anasema hivi.

Anatesa lugha ya Kigiriki. Anatunga maneno mapya na kuyapotosha ya zamani ili yaendane na malengo yake. Anaweka kihusishi na kiwakilishi kisicho na kikomo pamoja na anachukulia mchanganyiko huo kama nomino ambayo tunatafsiri kama uhusiano.

Anageuza swali kuwa neno la kiufundi na kuuliza, ni nini maana yake? Kiini cha hili ni nini? Anasema kwamba ili kitu kiwe vile kilivyo, ni kuwa kiumbe. Na chini ya shinikizo la historia, bado tunatafsiri tofauti hiyo ya mwisho, kiumbe, katika neno linalotatanisha, kiini. Kiumbe ni nini? Kiumbe.

Kiini ni nini ? Kiumbe ni nini. Kwa hivyo neno dutu linamaanisha tu chochote kilicho na kiumbe. Chochote kilicho na kiumbe.

Usiruhusu istilahi ikuvuruge. Sasa, ikiwa tutaelewa tofauti kati ya Plato na Aristotle, bila shaka mahali pazuri pa kuanzia ni metafizikia ya Aristotle na kuzingatia maumbo haraka iwezekanavyo. Kwa sababu hapo ndipo kutokubaliana kwa kina zaidi kwa Aristotle na Plato kunapojitokeza.

Ikiwa, kama nilivyopendekeza tu katika mchoro huu wa kitovu cha gurudumu na spoki, katika mstari uliogawanyika wa Plato, unaowakilisha maumbo, maelezo, na mahusiano, ni muhimu kwa kila kitu kingine, basi kutokubaliana kokote kutakuwa na matokeo pembezoni mwa mpango huo. Kwa hivyo tunapaswa kuzingatia metafizikia ya Aristotle kwa kuanzia. Sasa, katika Anthology ya Kaufman, tuna kitabu kimoja cha metafizikia, Kutokamilika.

Mbali na nyenzo zingine kutoka kwa metafizikia . Na kitabu cha kwanza, sura ya kwanza na ya pili, yaani kuanzia 297 hadi 300, kuanzia 297 hadi 300, zinahusika sana na kufafanua wigo, mada, ya metafizikia. Na nadhani unaweza kuelewa vyema kile Aristotle anachofikiria ukiangalia mpango huo rahisi.

Anaanza kwa kutofautisha aina mbili za maarifa: Kivitendo na kinadharia. Mwisho, lengo, na madhumuni ya maarifa ya vitendo, bila shaka, ni vitendo.

Maarifa ya vitendo yanaweza kuwa na tija. Kwa hivyo, kama tunavyosema, yana thamani ya kifaa. Ni njia ya kufikia lengo lingine zaidi ya yenyewe.

Ilhali maarifa ya kinadharia, ambayo mwisho wake, kusudi lake, ni kuelewa ukweli, kujua ukweli. Maarifa ya kinadharia yana thamani yenyewe . Yana thamani ya ndani.

Thamani ya ndani. Maarifa ya kinadharia huitwa ya kubahatisha. Na usiruhusu maneno hayo yakuvuruge.

Kitenzi theoro ni kitenzi cha Kigiriki, kinachomaanisha kuona, kutazama, kutazama, kuchunguza kwa macho. Na speculo ni sawa na Kilatini. Hapo ndipo tunapopata neno letu la miwani.

Kwa hivyo maarifa ya kubahatisha ni maarifa tu yanayotaka kufikiria, kuangalia kitu, kukitafakari. Na kwa hivyo nadharia na kubahatisha zote huzungumzia maarifa ambayo yanathaminiwa yenyewe. Tunataka kuyaelewa, tunataka kuyafikiria, na tunataka kutambua.

Thamani ya ndani badala ya ya ala. Sawa. Sasa, unaona kwamba, katika maarifa ya vitendo, kuna aina mbili zinazotofautiana.

Uzoefu mmoja ulioandikwa lebo, na mwingine ulioandikwa lebo ya sanaa. Tungefanya vyema kuuita kitu bandia. Kwa sababu msisitizo ni kujua jinsi ya kutengeneza kitu.

Ikiwa sanaa inaashiria aina fulani ya sanaa ya hali ya juu, basi hii itakuwa sanaa na ufundi. Lakini vitu ambavyo ni mabaki. Biashara ya kutengeneza mabaki, ujuzi wa kutengeneza mabaki, na jinsi ya kuifanya.

Hata hivyo, uzoefu wa aina ya awali. Uzoefu ungejumuisha kumbukumbu na kisha mkusanyiko wa uzoefu. Uzoefu ni aina tu ya kujua kilicho karibu.

Kujua kinachoendelea. Kama vile kujua kilichokupata jana. Hiyo ni aina ya maarifa ambayo ni muhimu.

Lakini hufanyi mengi nayo. Kwa upande mwingine, maarifa yanayohusika katika sanaa na ufundi, fikiria biashara zote. Taaluma zote zenye tija zinahusika.

Ambapo unaweza, kwa kuelewa, kwa kujua njia bora za kufanya mambo, unaweza kusababisha mambo yote kutokea, mambo ya aina zote kutokea. Kwa ujuzi huo, unaweza kufanya mambo kweli. Unaweza kutengeneza mambo.

Unaweza kubadilisha mambo. Ni maarifa ya vitendo ya fundi. Lakini metafizikia si aina ya maarifa ya vitendo.

Ni aina ya maarifa ya kinadharia ambayo yana thamani ya ndani. Ni sayansi. Na neno letu sayansi, kutoka Kilatini sayansi, kwa kawaida tunazungumzia kuhusu sayansi maalum, sayansi asilia, na sayansi ya kijamii.

Huko Ulaya, neno sayansi au sawa na Wissenschaft linamaanisha utafiti wowote wa kinadharia. Kwa hivyo utafiti wa nadharia ya maadili ni sayansi. Theolojia ni sayansi.

Utafiti wowote wa kinadharia ni sayansi. Na Wagiriki wanautumia kwa maana hiyo. Utafiti wa kinadharia.

Lakini unaweza kutofautisha kati ya sayansi fulani na kile anachokiita hekima ya kwanza, ambayo ni sayansi ya sayansi, sayansi ya kufanya sayansi. Sayansi kuu ya sayansi zote. Sayansi ya jumla zaidi ya sayansi zote.

Sasa, sayansi mahususi zinahusika na kanuni mbalimbali zinazofanya kazi katika eneo fulani la mambo. Katika aina tofauti za mambo. Na ni Aristotle anayeanzisha uainishaji kwa upande wa spishi na familia na kadhalika.

Ni hivyo tu. Lakini katika maeneo hayo, mwanasayansi anachotafuta ni uelewa wa kanuni za kwanza. Hiyo ni kusema, ni nini husababisha vitu kufanya kazi jinsi vinavyofanya kazi.

Na kama unaweza kuelewa kanuni hizo za kwanza, basi unaweza kuelewa uainishaji mzima wa mambo, na kuyafanyia kazi ipasavyo. Tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi. Hata hivyo, anazungumzia hekima kama sayansi ya sayansi.

Au sayansi ya kuwa. Unaona, kuna aina tofauti za vitu. Kuna sayansi zinazohusiana na wanyama.

Kuna sayansi zinazohusiana na mimea. Kuna sayansi zinazohusiana na miili ya mbinguni na mienendo yake. Sayansi zinazohusiana na kila aina ya vitu.

Lakini mambo yote ambayo sayansi inahusu ni viumbe. Nani anasoma kuwa, ni nini kuwa , na kuwa? Sasa, hiyo ni sayansi ya sayansi. Sayansi ya kuwa.

Hekima ya kwanza tunayoiita metafizikia. Na hapo lazima niongeze tanbihi. Aristotle hatumii neno metafizikia.

Unasema, oh, lakini kichwa cha kazi yake hii ni metafizikia. Ndiyo, wanafunzi wake baada ya kifo chake walimpa kichwa hicho. Kwa nini? Inaonekana , walikuwa wakipanga maelezo ambayo alikuwa ameacha, na walikuwa nayo.

Maelezo aliyotumia katika kufundisha na kadhalika. Nao walikuwa wakipanga maelezo haya muhimu katika uainishaji mbalimbali wa mambo. Na walikuwa na baadhi kuhusu mbingu walizoiita De Caelo.

Baadhi kuhusu kuzaliwa na kufa waliyoiita On Generation and Corruption. Walikuwa na mambo fulani kuhusu maumbile waliyoyaita Physica, fizikia. Na kisha walikuwa na mambo mengi ambayo hawakujua la kufanya nayo.

Kwa hivyo waliunganisha yote pamoja, wakaiweka katika mpangilio baada ya fizikia , na wakaiita Fizikia, ambayo inakuja baada ya fizikia. Na hivyo ndivyo tulivyopata neno letu metafizikia. Unaona.

Kwa hivyo neno metafizikia ni ajali. Lakini asili ya metafizikia tangu mwanzo, unaona, kwa kuwa ilikuwa lebo ya nyenzo hii yote, asili ya metafizikia ni kwamba ni sayansi ya kuwa. Sababu ya kwanza ya sababu zote.

Sawa. Na kwa maana hiyo, inajali sana aina na michakato ya kuwa kwa kila aina ya kiumbe. Naam, hiyo ndiyo aina ya ufafanuzi unaohusika.

Utagundua kwamba anapozungumzia kuwa, wakati mwingine hutumia kifungu cha maneno, au tafsiri yake hufanya hivyo kwa kuwa ni Kilatini, kuwa qua kuwa, ambayo ina maana tu kuwa katika maana ya kuwa tu. Badala ya kuwa katika maana ya kuwa mnyama, au kuwa katika maana ya kuwa kiti, au kuwa katika maana ya kuwa siku ya joto. Unaona.

Hapana, kuwa kiumbe halisi, kuwa katika maana ya kuwa. Kwa hivyo metafizikia ina wasiwasi huo wa jumla. Na ufafanuzi huo wa metafizikia ulibaki kwa karne nyingi.

Iliboreshwa kidogo katika karne ya 18 na mwanafalsafa wa Ujerumani ambaye alipendekeza kwamba tufanye vyema kufikiria metafizikia kwa njia hii. Kwanza kabisa, kushughulika na kuwa kwa ujumla, kuwa kiumbe halisi, ontolojia. Utafiti wa kuwa.

Sawa. Lakini kuna aina tatu za msingi za viumbe. Na hivyo utafiti wao kifalsafa ungepaswa kuitwa kosmolojia ya kifalsafa.

Utafiti wa maumbile. Saikolojia ya kifalsafa. Utafiti wa akili na roho ya mwanadamu.

Saikolojia ya falsafa. Na theolojia ya falsafa. Utafiti wa Mungu.

Na kwamba mbali na sayansi fulani. Hiyo ni kusema, mbali na theolojia ya kibiblia au ya kiitikadi au ya kinfumo kama sayansi fulani. Mbali na kile tunachokiona sasa kama saikolojia ya majaribio kama sayansi fulani.

Au mbali na fizikia au unajimu kama sayansi maalum. Hiyo ni kusema, masuala ya kifalsafa katika maeneo haya. Lakini huo ni uainishaji unaoibuka katika karne ya 18.

Na ni kusema tu kwamba ni vigumu sana ikiwa unaangalia kuwa qua kuwa ili kuepuka mambo mengine, hasa zaidi. Na tutaona hivyo ndivyo ilivyo kwa Aristotle kwa sababu hawezi kujizuia anapozungumzia kuwa qua kuwa na sababu za mwisho katika kulazimika kuzungumza kuhusu sababu za mwisho, bila shaka, kuhusu Mungu. Unaona.

Ingawa hajidai kuwa anazungumzia theolojia ya dini yoyote ile. Kwa hivyo ufafanuzi. Hilo ndilo jambo la kwanza.

Una maswali yoyote hapo? Hilo ni rahisi sana, na ninapanga kwa njia hii ili kukusaidia kusoma sura hizo mbili za kwanza. Kurasa hizo chache za kwanza. Sawa.

Naam, hebu tugeuze mawazo yetu kwenye mada ya pili, inayohusiana na maumbo na sababu. Ndiyo. Tulipokuwa tukishughulika na nadharia ya Plato ya maumbo, na hasa Parmenides.

Tulifahamu sana matatizo. Ya matatizo , ambayo toleo la Plato la nadharia ya maumbo linashughulikia kwa maumbo yake yasiyo na kifani. Na ulimwengu huu wa maelezo ya kimwili hapa chini.

Inaingiliana. Na labda tatizo la jumla ni tatizo la ushiriki. Hata hivyo, je, maelezo yanashiriki katika ulimwengu wote? Inamaanisha nini kushiriki? Unashiriki katika sehemu au katika yote? Hoja ya mtu wa tatu.

Unakumbuka? Na mambo yote ya aina hiyo. Naam, Aristotle anajua mengi kuhusu hilo, na utapata katika sehemu iliyobaki ya kitabu cha kwanza cha Metafizikia. Kwamba anatoa mambo ya aina hiyo na mengine mengi zaidi.

Katika kumkosoa Plato, nakuachia ufuatilie wazo hilo , lakini wacha nitajie baadhi ya mambo anayotoa. Sio tu hapo bali mahali pengine katika maandishi yake.

Kwa mfano, chukua hili. Kulingana na Plato, umbo ni tofauti na maada. Umbo ni wa kupita mipaka.

Vitu vya kimwili haviumbi maumbo, lakini kwa namna fulani au nyingine ni kama maumbo. Lakini hakuna maumbo yoyote katika vitu vya kimwili. Naam, Aristotle anaona hilo kuwa la ajabu.

Unaona, miongoni mwa maumbo hayo kuna vitu vya hisabati. Ndiyo, umbo la usawa. Umbo la pambetatu.

Umbo la utatu. Utatu. Na kadhalika.

Na vitu vya hisabati haviwezi kutenganishwa na vitu vya kimwili. Kwa sababu vitu vya kimwili vina sifa za kihisabati, si unajua? Kwa hivyo ikiwa vitu vya hisabati ni sampuli ya maumbo. Haviwezi kutenganishwa na vitu vya kimwili, vitu vya kimwili.

Basi maumbo hayawezi kutenganishwa na maada. Plato angepaswa kujua hilo. Aliathiriwa sana na Pythagoras, na alijua kwamba vitu vya kimwili vilikuwa na mpangilio wa hisabati.

Au jaribu hili. Hilo ni hoja inayojitokeza katika kitabu cha pili, sura ya pili ya fizikia . Jaribu hili lingine, linalojitokeza katika baadhi ya maandishi yake ya kimaadili.

Umbo la Plato la wema. Ni bora tu. La kutafakariwa.

Haina nguvu yenye ufanisi. Yenyewe. Umbo la wema ni bora bila nguvu yenye ufanisi.

Lakini kwa upande mwingine. Maelezo. Hayana umbo ndani yake.

Jambo muhimu tu. Jambo muhimu. Ni nini basi kinachoelekeza jambo hilo mahususi?

Kuelekea utaratibu. Uzuri. Ni mzuri.

Kuna nini katika vitu vya kimwili? Ili kuwapa msukumo wao wa asili, mwelekeo. Kuelekea mema.

Wakati maumbo yanapita mipaka na si ya karibu katika maada. Unawezaje kuelezea mabadiliko ya asili katika ulimwengu wa kimwili? Mabadiliko yanayozalisha mpangilio, uzuri, wema kiasili.

Wakati hakuna umbo katika kitu kinachoonekana. Na maumbo yasiyo na mipaka hayana nguvu inayofaa. Unaelezeaje? Naam, unajua, baada ya kufikiria kuhusu Plato.

Labda unasema, sawa, dunia inauzwa kwa nini hata hivyo? Je, dunia haijauzwa kwa nguvu inayofanya kazi? Lakini, um. Aristotle hafurahishwi na hilo. Yuko wazi kwa dhana ya wema kama Mungu.

Lakini wazo la nguvu kubwa ya dunia kuhisha linasikika pia, um. Naam, nadhani kama angekuwa hapa leo, angesema si la kisayansi. Linasikika kama hadithi sana.

Hakika kuna maelezo rahisi zaidi kuliko hayo. Unaona? Ikiwa vitu vya kimwili vina sifa za hisabati. Basi lazima kuwe na umbo la vitu vya kimwili katika vitu vya kimwili.

Unaona? Na kama mimea na wanyama na michakato ya asili huzalisha mpangilio na uzuri kwa hiari, lazima kuwe na nguvu ya umbo ndani ya vitu na michakato ya kimwili. Kwa hivyo anapata wapi? Anapata nini? Kwa nini? Kwa nini tunahitaji kuzungumzia maumbo yasiyo ya kawaida? Kwa nini si maumbo ya karibu? Maumbo.

Maumbo si ya ajabu katika mbingu fulani ya mbali ya platonic. Unaona? Maumbo hayapo yenyewe yakizunguka-zunguka kutafuta makao hapa duniani. Maumbo ni maumbo ya vitu.

Ziko karibu ndani ya mambo wanayoyaeleza. Kwa hivyo chukua yoyote maalum. Paka, kabichi, mfalme, koliflawe.

Umetaja. Kipengele chochote maalum ni mchanganyiko. Kipengele maalum ni mchanganyiko wa umbo na maada.

Sio tu jambo kwa namna fulani au nyingine bila nguvu yoyote kujitahidi kunakili wazo fulani. Hapana, lakini jambo lenyewe ni mchanganyiko wa umbo na jambo. Na kwa hivyo, mtazamo wa Aristotle kuhusu mambo maalum unajulikana kama hylomorphism.

Hilomofimu, neno la Kigiriki hulae, likiwa moja ya maneno ya maada, vitu vya kimwili. Na bila shaka, morphe, kuwa umbo, kama ilivyo katika mofolojia. Na kadhalika.

Kwa hivyo hiyo ndiyo mabadiliko ya msingi ambayo Aristotle hufanya. Hiyo ndiyo mabadiliko ya msingi anayofanya. Na inaleta tofauti kubwa.

Nyangumi ni samaki mkubwa. Nyangumi wa tofauti. Tofauti kubwa.

Na, vema, itabidi tufuatilie tofauti hiyo. Sasa, maana yake, kwa kweli, ni kwamba ikiwa umbo ni la asili ndani ya maalum, basi maalum ina uwezo fulani wa asili. Uwezo fulani wa asili.

Ina mwisho wa asili, au telos, katika kiini chake. Naam, ikiwa ni umbo linalofanya kitu maalum kuwa aina ya kitu kilicho, ni umbo linalofanua kiini chake, ni nini, kuwepo katika kile kilicho, unaona. Ikiwa umbo linaifanya iwe jinsi ilivyo, basi umbo hilo linamaanisha kwamba lina uwezo wa asili wa kuwa aina hiyo ya kitu.

Uwezo unaoweza kutekelezwa katika tunda la mti wa mwaloni ni kuwa mti wa mwaloni. Uwezo unaoweza kutekelezwa katika balbu ya tulip ni kutoa tulips. Kila aina ya kitu cha asili na mchakato wa asili una uwezo unaoweza kutekelezwa.

Wakati mwingine neno nguvu hutumika katika tafsiri. Nguvu hunasa maana ya nguvu. Unaona, nguvu.

Ndiyo, mti wa acorn una nguvu ya kuwa mti wa mwaloni. Natumai balbu hizo za iris ninazopanga kupanda katika wiki chache zijazo, zina nguvu ya kutoa iris nzuri. Masharti yakiwa sahihi.

Kwa hivyo kiini cha kitu ni kwamba kina uwezo, kina nguvu, uwezo wa kutekelezwa, na ni utekelezwaji wa uwezo huo ambao ndio lengo lake la asili, telos zake, lengo lake. Ni mzuri kwa aina hiyo ya kitu. Ni nini faida ya balbu ndogo ndogo za iris zilizo kwenye gereji yangu? Faida ni kwamba maonyesho mazuri ya iris nitakayokuwa nayo mwishoni mwa masika ijayo.

Na kama hawangekuwa na uwezo huo, kusema ukweli, ningewatupa kwenye takataka. Hapana, wana telos asilia, lengo la asili. Na bila shaka, linapokuja suala la maadili, swali litakuwa, ni nini telos za binadamu? Uwezo wa binadamu ni upi? Kiini cha mwanadamu ni kipi, ambacho kwacho tuna uwezo unaolingana? Utekelezaji wa uwezo gani unamaanisha kwamba, kama mwandishi mmoja anavyopenda kuusema, na unapoitwa, tunastawi.

Hakika, balbu zinapochanua, huchanua. Mtoto anapokua hadi utu uzima, huchanua, hustawi. Na kwa hivyo kuna mafanikio ya ubora kutokana na uwezo huu wa asili.

Naam, hilo ndilo tunaloweza kulizungumzia leo, lakini tutalizungumzia wakati mwingine huko na kuendelea kuzungumzia dhana yake ya sababu na chanzo.